

BREZİLYA FEDERAL DEVLETİ VE KAMU POLİTİKASI ÜZERİNE BİR İNCELEME

A STUDY ON THE BRAZILIAN FEDERAL GOVERNMENT AND PUBLIC POLICY

Öz

1985 yılında son bulan askerî rejim ardından gelen demokrasi ile birlikte Brezilya'da devlet yönetimi ve kamu politikası süreci değişime uğramıştır. Brezilya'da tam anlamıyla bir demokratik yönetime resmî geçiş, 1988 Brezilya Anayasası ile gerçekleşmiş ve adem-i merkezîyetçiliğin kamu yönetiminde yoğunlaşmasının yanı sıra kamu politikalarının oluşturulmasında ve yönetilmesinde devlet dışı aktörlerin katılımının yolunu açan yapısal örgütler kurulmuştur. Bu kapsamda en önemli gelişme, “kamu politikası yönetim konseyleri” oluşumdur. Özel sektör sermayeli ve çok uluslu şirketler ve basın yayın kuruluşları da son yıllarda kamu politikası sürecine etkin bir şekilde dahil olan diğer politika aktörleridir. Bu gelişmeler doğrultusunda ise Brezilya'da kamu politikaları süreci daha şeffaf, hesapverebilir ve katılımcı bir sistem çerçevesinde yeniden düzenlenmiştir. Bu çalışma, Brezilya federal devlet yönetiminin temel niteliklerini ve kamu politikası yapım sürecinde yer alan aktörleri analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Sevil ZENGİN*

* Dr. Öğr. Görevlisi, Yozgat Bozok Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

E-posta/E-mail:
sevil.zengin@yobu.edu.tr

Orcid: 0000-0002-8129-8878

Anahtar Kelimeler: Brezilya, Kamu Politikası, Yönetişim, Dönüşüm.

Abstract

With the democracy that followed the military regime that ended in 1985, the state administration and public policy process in Brazil have changed. The official transition to a fully democratic government in Brazil took place with the 1988 Brazilian Constitution, and in addition to the intensification of decentralization in public administration, structural organizations were established that paved the way for the participation of non-state actors in the formulation and management of public policies. In this context, the most significant improvement is the formation of “public policy management councils”. Private sector and multinational companies and media organizations are other policy actors that have been actively involved in the public policy process in recent years.

In line with these developments, the public policy process in Brazil has been rearranged within the framework of a more transparent, accountable, and participatory system. This study aims to analyze the main characteristics of the Brazilian federal government and the actors that involve the public policy-making process.

Keywords: Brazil, Public Policy, Governance, Transformation.

Başvuru/Submitted: 21.02.2022

Kabul/Accepted : 23.03.2022

Giriş

Yirminci yüzyılın büyük bir bölümü Latin Amerika yönetsel sistemi açısından iki şekilde şekillendi: istikrarsız demokratik rejimler ve askerî yönetimler. Böyle bir şekillenmenin başlıca sebebi, Latin Amerika yönetim yapısının çok uzun süredir -kolonyal dönemden bağımsızlık hareketlerine kadar- benimsediği aşırı merkezileşme eğilimidir (Stein, 1999:358). Özellikle Brezilya kamu yönetimi yapısı, bu açıdan incelendiğinde, Latin Amerika'daki diğer ülkelerle önemli ölçüde benzerlikler ve kendine özgün nitelikler (kültürel anlamda) barındırmaktadır. Brezilya'da kamu yönetimi, 80 yıllık bir imparatorluk, 20 yıllık *Novo Estodo*¹ ve 1985'de sona eren 20 yıllık bir askerî rejimden geçmiştir (Candler, 2002:301). Bu tarihsel gelişmeler, aynı zamanda, Brezilya'nın kamu politikası yapımı sürecinin de alt yapısını oluşturmuştur.

Son yıllarda ise Latin Amerika'da kamu politikaları çalışmalarının kritik derecede önem kazanması, bu süreçte yer alan aktörlerin yapısını da değiştirdi. Brezilya gibi merkezileşme eğiliminin yüksek olduğu bir ülkede bile devlet dışında, kamu politikası yapım sürecinde yer alan diğer aktörler de etkin bir rol almaya başladı. Brezilya'da özelleştirme hareketleri kapsamında birçok kamu kurumunun özelleştirilmesi² ve özel sektör sermayesinin kamu sektöründe artması, kamu politikalarında devlet dışında özel sektör aktörünün, etkin rol almaya başlamasına zemin hazırlamıştır. Brezilya merkezli ve çok uluslu özel sektör temsilcilerinden *Embraer*, *Petrobrás*, *CVRD* (Companhia Vale Do Rio Doce; ya da bilinen diğer adıyla Vale) ve *Odebrecht S.A.* (yeni adıyla Novonor), bu süreçte etkili olanlardan birkaçıdır. Örneğin teknoloji ve ulaşım politikaları açısından CVRD, 2007'de Başkan Luiz Inacio Lula da Silva tarafından neoliberal ekonomi politikaları kapsamında özelleştirildiği açıklanmış ve bu gelişmenin hemen ardından aynı yıl, CVRD, Brezilya ile Çin arasında ticaretin geliştirilmesi amacıyla karşılıklı sefer düzenlenmesi için araç tahsis edeceğini açıklamıştır. Özel sektör kuruluşlarının yanı sıra, Brezilya'da basın yayın kuruluşları da kamu politikası yapım sürecinde bulunmaktadır. COVID- 19 pandemisi döneminde, daha önce ülkede var olan kronik sorunlara (yolsuzluk, şiddet olayları, enflasyon gibi) ek olarak Başkan Jair Bolsonaro ve hükümetinin hayata geçirdikleri aşırı sağ popülist kamu politikaları, dünya gündeminde yer edinmiştir. Ekonomi gündemini önceleyen ve salgının varlığını kabul etmeyen bu türden politikalar, özellikle sosyal medyada eleştirilmiş, sonrasında da basın tarafından gündem olmuştur. Söz konusu bu çalışma, Brezilya'nın özgül koşullarında kamu yönetim yapısını ve kamu politikası yapımı sürecindeki aktörleri inceleyecektir.

1. Latin Amerika Yönetsel Yapısı- Dünü ve Bugünü

Yirmi ülkeden oluşan Latin Amerika coğrafyası, uzunca süren sömürge yönetimlerinin (Portekiz ve İspanya ağırlıklı) merkezi olmuştur. Bu kıtada bulunan ülkeler, kendi kültürel ve siyasal farklılıklarına rağmen demokratikleşme hareketlerine kadar parlamenter ve yarı-parlamenter hükümet sistemini benimsemiştir. Şili, Brezilya ve Bolivya ve belirli ölçülerde Haiti ve Honduras tarafından uygulanan parlamenter ve yarı parlamenter hükümet biçimleri, Uruguay, Küba ve belki de Peru'daki kabine hükümetlerinin çalışma prensiplerine ve bakanlık düzeyinde sorumluluğa tabi olmamaları ile tanınmıştır (Stokes, 1945:523). Ancak yirminci yüzyıl itibarıyla, bu coğrafyada baskın olan hükümet biçimi başkanlık sistemine; devlet yapısı ise federalizme evrilmiştir. Böyle bir eğilimin temel sebebi; Latin Amerika'nın on dokuzuncu yüzyıl itibarıyla sömürge yönetim uygulamalarından kopuşu, ABD'nin ekonomik ve siyasi açıdan hegemonik bir ülke haline gelmesi ve Latin Amerika ülkelerini yönlendirme güdüsüdür. Özellikle 1980'li yılların ortasında başlayan anayasal değişiklikler³, devleti yapısal olarak dönüştürdüğü gibi ayrıca kıta halkına uluslararası anlamda tanınan insan hakları konusunda da anayasal güvence tanımıştır (Uprimny, 2011:1588). Bunun yanı sıra, 1990'lı yıllarda ise Latin Amerika'da yargı reformuna ilişkin bir dizi çalışma başlamıştır. Bu çalışmalar; yabancı devletler, sivil toplum örgütleri ve yabancı uzmanlar tarafından projelendirilerek milyonlarca dolarlık dış yardım ile yeni bir adalet sistemi ve siyasi istikrar hedeflenmiştir (Nagle, 2000:345). Böylece söz konusu ülkelerde, reformist adımlar hızlı bir şekilde atılmaya başlamış ve yapısal değişimlerle birlikte de devlet aygıtı dönüşmüştür.

Latin Amerika'daki devletlerin yapısal dönüşümü ise federalizm ve başkanlık sistemleriyle görünür olmuştur. Ancak Latin Amerika ülkelerinde gerek federalizmin niteliği gerekse de başkanlık sisteminin işleyişi, ABD'deki uygulamaların aksine merkezleşmenin yoğunlukta olduğu ve yürütmenin baskın olduğu bir sistemi ortaya çıkarmıştır (Zengin, 2012:303). Diğer bir ifadeyle, Latin Amerika'da on dokuzuncu yüzyıl öncesinde konfederasyon temelli kurulan federatif devletler, 1930 sonrasında aşırı merkezleşmiştir (Ames, 1999:231). Amerikan federalizminin özü olarak tanımlanan, sınırlı federal devlet ve güçlendirilmiş federe devletlerin bir aradaki uyumlu varlığı (Ostrom, 1991:251) Latin Amerika ülkelerinde güçlü federal devlet ve zayıf yerel yönetimler şeklinde var olabilmıştır. Yerel yönetimler ise, tipik olarak, belediye kanunlarının yeniden tasarlanması yoluyla yerel düzeyde sınırlı kalmıştır (Willis, Garman ve Haggard, 1999:9). Dolayısıyla, ABD'deki sistemin başarısının aksine Latin Amerika'daki ülkeler, orta ve uzun vadede genellikle başarısız olmuşlardır. Son yıllarda, eşitlik ve gelir adaletsizliği konusunda birtakım gelişmeler yaşansa da bu ülkelerdeki federal devletlerin gelir dağılımı konusunda hâlâ yeterli seviyeye ulaşmadığı söylenebilir (Beramendi, Rogers ve Diaz-Cayeros, 2017:530). Diğer bir yandan ise ABD'den sonra en uzun federal yönetim geçmişine sahip olan Latin Amerika'da, yeni ve zayıf demokrasileri güçlendirmek adına yapılan bir dizi kurumsal reform, kısmen de olsa bir başarı yakalamıştır (Nino, 1992:635). Ancak bir hükümet biçimi olarak başkanlık sistemi ya da bir devlet sistemi olarak federalizm, Latin Amerika'da beklenen düzeyde bir demokratikleşmeyi getirememiştir. Yirmi yedi federe devletten oluşan (biri federal devlet olmak üzere) Brezilya'da da 1988'den itibaren, devletin değişimi ile birlikte, siyasi adem-i merkezleşme artmış ve böyle bir artış, vali ve belediye başkanlarının gücünü artırmıştır (Jha, 2007:167). Bundan ötürü vali ve belediye başkanlarının bölgesel çıkarları ve bunların kongredeki senatörler ve milletvekilleri üzerindeki etkileri, genellikle federal hükümetin ülke çapında fayda sağlamak için izlediği politikaların hayata geçirilmesinde bir tür engel olmuştur.

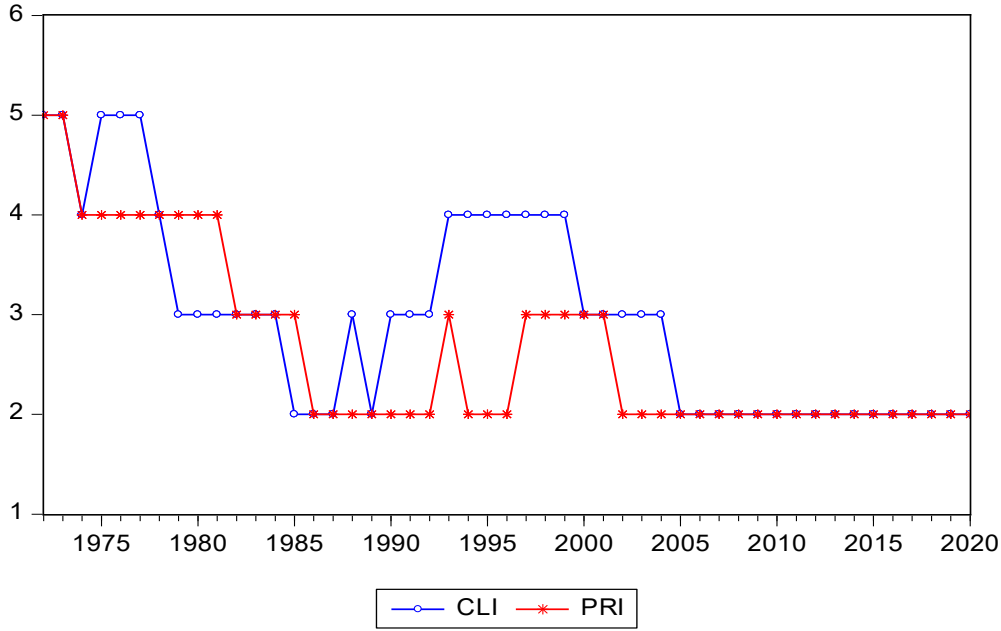
1.1. Brezilya Kamu Yönetimi Yapısı

Brezilya demokrasisi, klasik anlamda, adem-i merkezî federal düzenlemelerle yerel yönetimler ve bunların güçlendirilmesinin bir örneğidir (Borges, 2011:21). Demokrasi bağlamında Brezilya, 1985 yılında, 1960 yılından bu yana, askerî hükümet talepleri ile oluşturulan bir seçim kurulu aracılığıyla da olsa ilk kez sivil bir başkan seçerek "*Yeni Cumhuriyet*" dönemini başlatmıştır (Rosenn, 2005:581). Diğer bir ifadeyle, 1985 tarihinden itibaren Brezilya, federal sisteminde yerel yönetimlerin önemli ölçüde özerklik kazandığı ve toplumsal düzeyde sosyal seferberlik adımlarını içeren reformlar ile karakterize edilen bir demokratikleşme sürecini başlatmıştır. Böyle bir katılımcı demokrasi adımı, sadece vatandaşların haklarını savunmak ya da garantiye almak değil aynı zamanda da her bir vatandaşın bu hakların tanımlanmasında ve uygulanmasında aktif bir rol oynamasına imkân tanımıştır (Barth, 2006:255). Brezilya'da gerçekleştirilen reform hamleleri, kamu yönetimini/ devleti de dönüştürmüştür.

Brezilya'da kamu yönetimi, başkanlık sisteminin ve federal cumhuriyetin temel özelliklerini yansıtmaktadır. Çok partili bir siyasi sistemin yanı sıra yürütmenin tek başlı olması, yasama organının (kongrenin) Temsilciler Meclisi ve Senato olmak üzere çift yapılı olması ve yargının ise Federal Yüksek Mahkeme ve yerel mahkemeler tarafından yürütülmesi, Brezilya'da kamu yönetimi ve devletin genel görünümünü oluşturmaktadır. İdari teşkilatlanma ise bir federal bölge, yirmi yedi eyalet ve yaklaşık beş bin belediye yönetimi birimlerinden oluşmaktadır (Dış İşleri Bakanlığı Brezilya Raporu). Bu bilgilere ek olarak, 1997'deki ikinci kamu yönetimi reformu⁴ ile adem-i merkezizetçilik ilkeleri benimsenmiş ve bürokrasi yeniden yapılandırılmıştır. Diğer bir deyişle, patrimonyal yönetimin yerine bürokratik kamu yönetimi benimsenmiştir (Bresser-Pereira, 1999:118). Bu dönüşümlerin temelinde her ne kadar şeffaflık ve hesapverilebilirlik ilkelerinin devlet yönetiminde baskın karakter oluşturması beklentisi olsa da çoğunlukla bu beklenti karşılanamamıştır. Bu ifadeyi niceliksel verilerle desteklemek amacıyla Global Economy veri bankasından Brezilya'nın 1975-2022 arasındaki yönetim ve yönetim çevresi parametrelerinden sivil özgürlükler indeksi (Civil Liberties Index- CLI), siyasi haklar indeksi

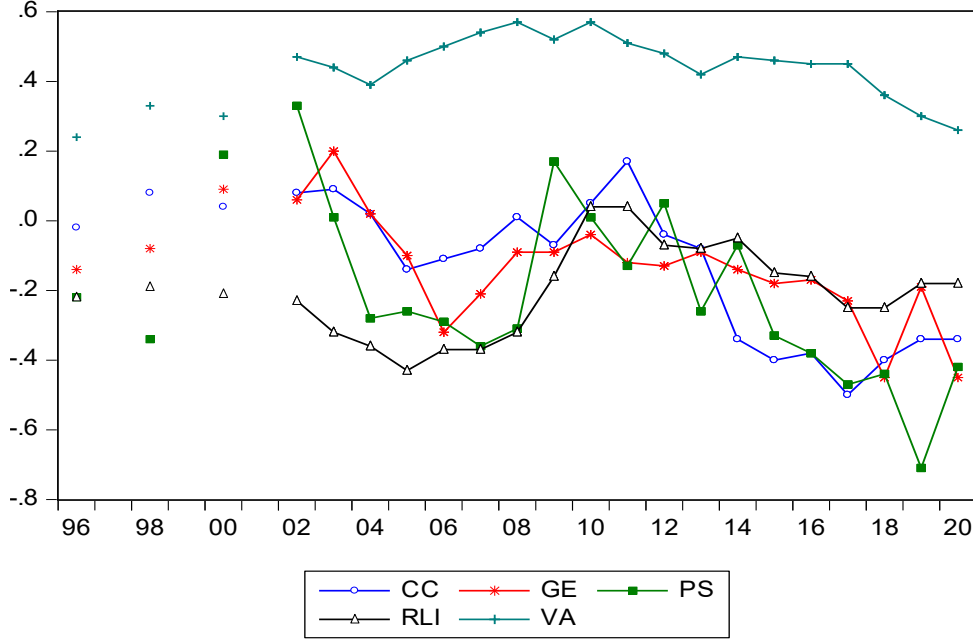
(Political Rights Index- PRI), yolsuzluk kontrolü (Control of Corruption- CC), devletin verimliliği indeksi (Government Effectiveness Index), siyasi istikrar indeksi (Political Stability Index- PS), hukuk kuralları indeksi (Rule of Law Index- RLI) ve ifade hakkı ve hesapverebilirlik (Voice and Accountability Index) EViews programı ile analiz edilmiştir. Buradan elde edilen iki grafik şu şekildedir:

Grafik 1: Brezilya- 1975- 2022 Yılları Arasında Sivil Özgürlükler İndeksi ve Siyasi Haklar İndeksi

Grafik 1’de yatay eksen (x eksen) yılları, dikey eksen (y eksen) ise bu yıllardaki iki parametrenin (sivil özgürlükler indeksi- mavi çizgi ile gösterilen ve siyasi haklar indeksi- kırmızı çizgi ile gösterilen) değerini ifade etmektedir. Global Economy veri bankası sivil özgürlükler indeksi, Freedom House tarafından; ifade ve inanç özgürlüğü, örgütlenme ve örgütlenme hakları, hukukun üstünlüğü ve kişisel özgürlükler ile bireysel hakların değerlendirilmesini içermektedir. 2020 yılından sonraki veriler henüz olmadığı için grafikte gösterilememiştir. Benzer şekilde, siyasi haklar indeksi; seçim süreci, siyasi çoğulculuk ve katılım ile devletin işleyişinin bir değerlendirmesidir. Bu iki parametredeki indeks değerlerine göre, 7 düşük 1 ise yüksek değer olarak işaretlenmiştir. Bu bilgilerden hareketle, Brezilya’da sivil özgürlükler ve siyasi haklar indeksi yıllar içinde 2-5 değerleri arasında değişkenlik göstermiştir. Brezilya’da 90’lı yılların başındaki reformların kısa vadede bir ivmelenme yarattığı ancak özellikle 2005’den sonra bu ivmelenmenin düşük seviyede ve stabil harekete geçtiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, kamu yönetiminde hedeflenen yönetim anlayışı tam anlamıyla gerçekleşmemiştir. Ayrıca, bu iki parametre 2005’ten itibaren neredeyse eş düzeyli olarak çalışmaktadır. Başka bir deyişle, sivil özgürlüklerin gerilediği zamanda siyasi haklar indeksi de gerilemiş ya da siyasi haklar indeksi yükseldiğinde sivil özgürlükler indeksi de yükselmiştir. 2005 öncesinde ise bu parametreler, birbirinden bağımsız hareket etmiş görünmektedir. Grafik 1’den hareketle, Brezilya’da her iki parametre de orta düzey altında seyretmiştir denebilir.

Grafik 2: Brezilya 1976- 2022 Yılları Arasında Yolsuzluk Kontrolü, Devletin Verimliliği, Siyasi İstikrar, Hukuk Kuralları ile İfade Hakkı ve Hesapverebilirlik İndeksi

Grafik 2’de yatay eksen (x eksen) yılları, dikey eksen (y eksen) ise bu yıllardaki beş parametrenin (yolsuzluk kontrolü- mavi çizgi ve yuvarlak ile gösterilen, devletin verimliliği- kırmızı çizgi ve yıldız ile gösterilen, siyasi istikrar- yeşil çizgi ve kare ile gösterilen, hukuk kuralları- siyah çizgi ve üçgen ile gösterilen ile ifade hakkı ve hesapverebilirlik- turkuaz ve çizgi ile gösterilen indeksleri) değerini ifade etmektedir. Global Economy yolsuzluk kontrolünü hem küçük çaplı hem de büyük çaplı yolsuzluk biçimlerinin yanı sıra devletin seçkinler ve özel çıkar tarafından ele geçirilmesi dahil olmak üzere, kamu gücünün özel kazanç için ne ölçüde kullanıldığı algısını ölçmektedir. Devletin verimliliği parametresi; kamu hizmetlerinin kalitesine ve siyasi baskılardan bağımsız olma derecesine, politika oluşturma ve uygulama kalitesine ve hükümetin bu türden politikalara bağlılığının güvenilirliğine ilişkin algıları içermektedir. Siyasi istikrar ve şiddetin/ terörizmin yokluğu indeksi; siyasi güdümlü şiddet ve terör dahil olmak üzere, hükümetin anayasaya aykırı veya şiddet içeren yollarla istikrarsızlaştırılacağı veya devrileceğine ilişkin algıları ölçmektedir. Bunlara ek olarak bu indeks; Economist Intelligence Unit, World Economic Forum ve Political Risk Services veri tabanlarından alınan indekslerin de ortalamasını içermektedir. Hukuk kuralları indeksi; vatandaşların toplum kurallarına ne ölçüde güvendiği ve bunlara ne ölçüde uyduğuna, sözleşmelerin uygulanma kalitesine, mülkiyet haklarına, kolluk kuvvetlerine ve suç ve şiddete ilişkin mahkemelerin algısını ölçmektedir. İfade hakkı ve hesapverebilirlik indeksi ise vatandaşların iktidarı/devleti seçmeye ne ölçüde katılabileceklerinin yanı sıra ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve özgür medyaya ilişkin algıları ölçmektedir. Öncelikle grafikte 2002 öncesinin noktalarla gösterilmesi, bu yıllara ilişkin bahsi geçen parametrelerin ölçülemediğini göstermektedir. Dikey ekseninde yer alan değerler; -2,5 zayıf ve 2,5 güçlü olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla bu grafiğe göre, ifade hakkı ve hesapverebilirlik indeksinin güçlü olduğu ancak diğer indekslerin oldukça zayıf olduğu görülmektedir. 2016 yılından itibaren özellikle bütün parametrelerde ciddi ölçüde bir düşüş vardır. Dolayısıyla, Brezilya’da yönetim odaklı hayata geçirilmeye çalışılan reform hamleleri, özellikle yönetim parametreleri açısından yeterli düzeyde başarı sağlayamadığı söylenebilir. Bunun sebebi ise Brezilya’nın, çalışmanın başında ifade edilmeye çalışılan- kendine özgü yapısal ve kültürel özelliklerinden kaynaklanabilir.

1.2. Kamu Politikası Aktörlerinin Brezilya'daki Genel Görünümü

Kamu politikası, en genel tanımıyla, devletlerin herhangi bir politika alanında yapmayı ya da yapmamayı seçtiği her şey olarak tanımlanır (Dye, 1995:2). İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD odaklı gelişen disiplin daha sonra bütün dünyada bir çalışma disiplini olarak ele alınmaya başlamıştır. Kamu politikası, dolayısıyla, devlet ile doğrudan ilişkili bir kavramdır. Devlet dışında da kamu politikası sürecine dahil olan ve süreci etkileyen aktörler bulunmaktadır. Bu aktörler, tarihsel ve mekânsal ölçekte birtakım farklılıklar içerse de Birkland'ın genel kabul görmüş kategorizasyonunda, resmî ve gayiresmî aktörler olarak tanımlanmaktadır (Birkland, 2015:93). Birkland'a göre kamu politikası sürecinde yer alan resmî aktörler, meşruyetini anayasalardan alırken; gayiresmî aktörler meşruyetini ya anayasa tarafından kurulmuş kuruluşlardan ya da hukuki diğer dayanaklardan almaktadır. Dolayısıyla, kamu politikası süreci, esasen, çok aktörlü ve karmaşık bir süreci işaret etmektedir.

Brezilya'da kamu politikası sürecinin çok aktörlü olduğu iddia edilebilir. 1990'lı yıllardan sonra küreselleşme ve demokratikleşme hareketleri ile devlet dışında sayılabilecek özel sektör sermayeli şirketler ve sivil toplum kuruluşları ya da bunların kombinasyonları (Wedel ve diğerleri, 2005:31) etkili olmaya başlamıştır. Bu kombinasyonlar aynı zamanda katılımcı demokrasinin de birer sonucudur. Brezilya'daki bu kombinasyonun en bilineni kamu politikası yönetim konseyleri (public policy management councils)⁵ özellikle kadın ve sağlık politikaları üzerine kurulmuş olan (de Melo Romão, Gurza Lavalle ve Zarembeg, 2017:32)- yapılanmasıdır. Kamu politikası yönetim konseyleri, 1988 Anayasası ile tanımlanmış⁶ ve Brezilya'nın demokratik karar alma yapısını desteklemek için oluşturulmuştur (Spada ve diğerleri, 2016:190). Konsey, sivil toplum kuruluşları ile kamu kuruluşlarını bir çatı altında birleştirmekte ve bu anlamda, vatandaşların politika önermelerine, bilgi toplamasına, gözetim yapmasına, politika yönergeleri üzerinde düşünmesine ve yeni politika ağları oluşturmasına destek sağlamaktadır (Wampler, 2015: 131). Bunların dışında Brezilya'da küreselleşme etkisiyle çok uluslu şirketler de kamu politikası sürecinde rol oynamaya başlamıştır. Bu kapsamda *Embraer*, *Petrobrás*, *CVRD* (Companhia Vale Do Rio Doce; ya da bilinen diğer adıyla Vale) ve *Odebrecht S.A.* (yeni adıyla Novonor), bu süreçte etkili olanlardan birkaçı olarak sayılabilir. 2000'li yıllardan sonra ise basın-yayın kuruluşlarının da kamu politikası yapımı sürecinde ön plana çıktıkları söylenebilir. Özellikle COVID-19 dönemi boyunca, Brezilya medyası, dünya gündeminde sıklıkla yer edinmiş ve buradaki haberler doğrultusunda Brezilya COVID-19 politikaları şekillenmiştir.

Sonuç

Brezilya, Latin Amerika kıtasında kendi özgül niteliklerini toplumsal, siyasal ve kültürel olarak yansıtan bir devlet görünümündedir. Böyle bir farklılık, Brezilya'yı kıtada yer alan diğer devletlerden de ayırmaktadır. Bununla birlikte, özellikle demokratikleşme süreci ve ardından yürürlüğe giren anayasalar ile birlikte, Brezilya devleti, önemli ölçüde yapısal değişikliğe uğramıştır. Bu değişim, salt kamu yönetiminde değil aynı zamanda kamu yönetiminin *de facto* alanı olarak görülen kamu politikalarında da görünür olmuştur. Demokratikleşme adımı için ön koşul olarak görülen katılımcılık, kamu politikalarında devlet dışındaki aktörlerin de etkin olarak yer almasına sebebiyet vermiştir. Brezilya örneği, çoğulcu demokrasi ve temsilin, kamu yönetimi ve kamu politikası yönetiminde baskın ilke olarak benimsendiğini gösterse de hayata geçirilen kamu politikalarında reel anlamda katılımcılık ve şeffaflığın yeterli düzeyde gerçekleştirilemeyeceğini göstermektedir.

Kaynakça

- Ames, B. (1999). Approaches to the Study of Institutions in Latin American Politics. *The Latin American Research Review*, 34(1), 221- 236.
- Barth, J. (2006). Public Policy Management Councils in Brazil: How Far Does Institutionalised Participation Reach? *Public Administration and Development*, 26, 253- 263.
- Beramendi, P., Rogers, M. ve Diaz- Cayeros, A. (2017). Barriers to Egalitarianism: Distributive Tensions in Latin American Federations. *Latin American Research Review*, 52(4), 529- 551.
- Birkland, A. T., (2015). An Introduction to the Policy Process- Theories, Concepts and Models of Public Policy Making. New York: Routledge Publications.
- Borges, A. (2011). The Political Consequences of Center-Led Redistribution in Brazilian Federalism: The Fall of Subnational Party Machines. *Latin American Research Review*, 46(3), 21- 45.
- Bresser-Pereira, L. C. ve Spink, P. (1999). Reforming the State: Public Administration in Latin America. *From Bureaucratic to Managerial Public Administration in Brazil* (s. 115- 146). Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers.
- Candler, G. G. (2002). Particularism versus Universalism in the Brazilian Public Administration Literature. *Public Administration Review*, 62(3), 298- 306.
- De Melo Romão W., Gurza Lavalle A., Zaremberg G. (2017). Political Intermediation and Public Policy in Brazil: Councils and Conferences in the Policy Spheres of Health and Women's Rights. Zaremberg G., Guarneros-Meza V., Gurza Lavalle A. (Ed.) *Intermediation and Representation in Latin America. Studies of the Americas*. Palgrave Macmillan.
- Dye, R. T. (1995). *Understanding Public Policy*. New York: Pearson Publication.
- Jha, C. P. (2007). Decentralization and Federalism in Brazil. *The Indian Journal of Political Science*, 68(1), 157- 171.
- Nagle, E. L. (2000). The Cinderella of Government: Judicial Reform in Latin America. *California Western International Law Journal*, 30(2), 345- 379.
- Nino, S. C. (1992). The Debate over Constitutional Reform in Latin America. *Fordham International Law Journal*, 16(3), 634- 651.
- Ostrom, V. (1991). *The Meaning of American Federalism: Constituting a Self- Governing Society*. Institute for Contemporary Studies: San Francisco.
- Rosenn, K. S. (2005). Federalism in Brazil. *Duquesne Law Review*, 43(4), 577- 598.
- Spada, P. ve diğerleri. (2016). Effects of the Internet on Participation: Study of a Public Policy Referandum in Brazil. *Journal of Information Technology & Politics*, 13(3), 187- 207.
- Stein, E. (1999). Fiscal Decentralization and Government Size in Latin America. *Journal of Applied Economics*, 2(2), 357- 391.
- Stokes, S. W. (1945). V. Parliamentary Government in Latin America. *The American Political Science Review*, 39(3), 522- 536.
- Uprimny, R. (2011). The Recent Transformation of Constitutional Law in Latin America: Trends and Challenges. *Texas Law Review*, 89(1587), 1587- 1609.
- Wampler, B. (2015). Councils and Conferences: Health Care, Housing, and Social Services. *Activating Democracy in Brazil: Popular Participation, Social Justice, and Interlocking Institutions*, 131-168. University of Notre Dame Press.
- Weder, J. R. ve diğerleri. (2005). Toward an Anthropology of Public Policy. *The Annals of the American Academy*, 600, 30- 51.
- Willis, E., Garman, C. B. ve Haggard, S. (1999). The Politics of Decentralization in Latin America. *Latin American Research Review*, 34(1), 7- 56.

Zengin, O. (2012). *Hükümet Sistemleri Bakımından Türkiye- Latin Amerika Değerlendirmesi*. Ankara Üniversitesi Yayınları No. 380: Ankara, 285- 310.

---

¹ Ya da Estado Novo, 1937- 1945 yılları arasında *Getúlio Vargas* liderliğinde geçen döneme (III. Brezilya Cumhuriyeti'ne) verilen isim.

² 1990'lı yıllarda başlayan özelleştirmelerin en dikkat çekenini ise Brezilya'nın kendi Telekom şirketi olan *Telebras*'ın kamu hisselerini 1998 yılında, İspanyol şirket *Telefonica*'ya parçalı satış yöntemiyle devretmesidir. Bu özelleştirme aynı zamanda Latin Amerika'daki en büyük çaplı özelleştirme hareketi olarak da yorumlanmıştır.

³ Söz konusu değişimler; 1988'de Brezilya, 1991'de Kolombiya, 1992'de Paraguay, 1993'de Peru, 1998'de Ekvador ve 1999'da Venezuela'da anayasal olarak hayata geçirilmiş; tam bir anayasa değişikliği olmasa da makro ölçüde anayasal değişikliklerin yapıldığı 1989'da Kosta Rika, 1992'de Meksika ve 1994'de Arjantin'deki reformist hareketlerdir.

⁴ 1995'de önerilen reform, Başkan Fernando Henrique Cardoso tarafından 1997 yılında hayata geçirilmiştir. Bundan önceki kapsamlı reform hamlesi ise 1936 yılında, Kamu Hizmetleri Yönetimi (Public Service Administrative Department - DASP) tarafından yapılan, klasik bürokratik yönetim ilkelerini benimseyen adımlardır (Bresser-Pereira, 1999:115). İkinci kamu yönetimi reformunun arka planında, küreselleşme gereksinimleri yer almıştır.

⁵ Amerikan kamu politikası literatüründe “public policy management councils” ya da Brezilya literatüründeki adıyla “conselho gestor de políticas públicas”; devlet, kamu ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan bu yapı, Brezilya Federal Devleti'nde kamu politikası yapımının temelini oluşturmaktadır.

⁶ Söz konusu anayasa ile kamu politikası yönetim konseylerinin dışında tematik konseyler ve yönetim konseyleri de oluşturulmuştur.